

FYSP1081 Nopeuden mittaus

o

Ensimmäinen laboratoriotyö

FYSP1081-kurssin ryhmätyö on monelle opiskelijalle ensimmäinen "oikea" mittaustapahtuma. Kokeellista työskentelyä ei kuitenkaan ole syytä kauhistua, sillä käytännöt oppii tekemisen kautta nopeasti. Seuraavassa esitetään lyhyesti työn pääkohdat.

Korostetaan vielä, että tämä **EI OLE** virallinen työohje, vaan ainoastaan vapaamuotoinen yhteenveto. Oppilaslaboratorioon liittyvät asiat löytyvät [työosaston kotisivulta](#).

Työn mukana palautettavat tehtävät

Pääsääntönä on, että palautetaan kaikki työhön liittyvät paperit. Tarkemmin:

- o Kotitehtävät 1 (kaikissa tehtävissä vastaus; tyhjästä miinusta)
- o Kotitehtävät 2 (kuten kotitehtävät 1)
- o Kuulakärkikynällä kirjoitettu mittauspöytäkirja ja erillinen tuloskaavake
- o Originilla mitausten yhteydessä piirretty kuva
- o Käsin piirretty kuva

Työn palautusaika on kaksi (2) viikkoa mitausten tekemisestä!

Yliopiston verkkolevyn käytöstä

Yliopisto tarjoaa opiskelijoille automaattisen tallennustilan verkossa, johon pääsee käsiksi kaikilla yliopiston koneilla. Lisäksi siellä ovat *tiedostot varmuuskopioidaan säännöllisesti* tietohallintokeskuksessa, joten töiden säilyttäminen verkkolevyllä on turvallista.

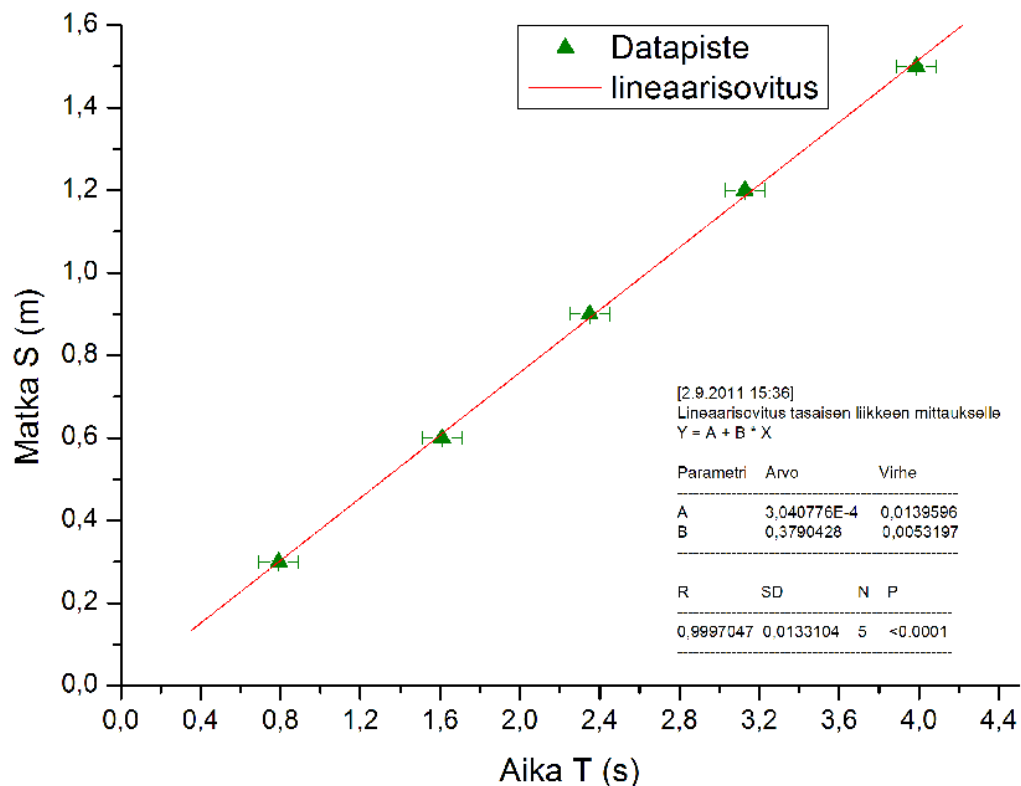
Verkkolevyn peruskäyttö on helppoa: avataan resurssienhallinta (*Win lippu + E*) ja valitaan listasta asema, jossa lukee

oma_tunnus on 'Home Dir (jotain.jyu.fi)' (U:)

Siellä on paljon valmiita kansioita (ÄLÄ TUHOA NIITÄ!), mutta tee *Uusi Kansio*, vaikka nimellä *Fysiikka*, jonne tallennat tulevat fysiikan työsi. *Virallisen uuden opiskelijan tietopakettin* voi lukea [tietohallintokeskuksen sivuilta](#).

Kuvaajan tekeminen (virhesuorineen) Originilla

Piirretään kuvaaja mittausdatan perusteella (**seuraa ohjetta tarkasti järjestyksessä kohta kohdalta**).

- o Avaa OriginPro 2015
- o Kirjoita tiedot sarakkeisiin, vaaka-akselille X aika ja pystyakselille Y matka. Laita myös virheiden arvot taulukkoon, eli klikkaa tyhjään osaan datassa (valkoinen pohja) ja valitse Add New Column, edelleen hiiren oikealla klikkaa uutta saraketta ja valitse Set as → X_Error ja vastaavasti myös Y_Error.

- Piirrä dataa vastaava pistejoukko valitsemalla (maalaamalla) kaikki sarakkeet ja klikkaamalla yläpalkista **Plot** → **Symbol** → **scatter**.
- Kaksoisnapauta otsikoita hiiren vasemmalla ja laita ne sopivaan muotoon (Y-akselin vasemmalla puolella ja X-akselin alapuolella).
- Klikkaa hiiren oikealla jotain datapistettä ja valitse **Plot Details...** Vaihda datapistettä kuvaava merkki asiallisemmaksi, jos tarpeen (esimerkiksi kolmio).
- Klikkaa hiiren oikealla X-akselia ja valitse **Properties...** Täältä voi muuttaa akselin skaalausta; valitse **Increment** → **0.4**, jolloin asteikon paikat muuttuvat hieman (oletusarvo 0,5). Muuta myös **From** → **0**, jolloin vaakakseli alkaa nolasta (voit kokeilla myös muita arvoja). Muuta myös Y-akseli alkamaan nolasta.
- Sovituksen tekemisessä Originilla on useita optioita. Tässä työssä suurimmat virheet ovat x-parametrilla. Tee PNS-suoran sovitus valitsemalla pisteet ja yläpalkista **Analysis** → **Fitting** → **Fit Linear with X Error** → **Open dialog** (Kun käytät Originia ensimmäisen kerran kohdasta **Fit Linear...** -kohdasta ei aukea lisävalikkoa, mutta jatkossa aukeaa aina vaihtoehdot **Last Used** ja **Open Dialog**). Kun klikkaat dialogi-ikkunassa OK, tulostuu sovitettu suora ja tulostaulukko kuvaajaan. Muokkaa taulukko sopivaksi & poista turhat osat. Viimeistele myös Legend-teksti sopivaksi klikkaamalla hiiren oikealla ja valitsemalla **Properties...**, josta aukeaa muokkausikkuna.
- Tarkoituksena on piirtää tehtyyn kuvaajaan virhesuorat. Tämän voi tehdä käsin, mutta on hyödyllistä opetella tekemään tämä Originilla. Virhesuorien lisääminen kuvaan onnistuu valitsemalla ylhäällä oleva **New 2D Plot** -kuvake. Avautuvan ikkunan alhaalla näkyvästä valikosta valitaan kohta **Add to Active Graph**, jolloin tehtävä sovitus tulostuu aktiivisena olevaan kuvaajaan. Tämän jälkeen ikkunassa näkyvään **Y(x)=** -kohtaan kirjoitetaan piirrettävän suoran yhtälö, jonka jälkeen painetaan **ok**. Samalla tavalla tehdään mahdollisimman loivan ja kaltevan suoran yhtälöt.
- Tallenna projekti (Ctrl-S) verkkolevyllä kotihakemistosi Fysiikka-kansioon U:-asemalla esimerkiksi nimellä fysp101. *Huomaa tiedostopääte .opj*, joka on Originin oma. Tiedostoa ei saa auki kuin Originilla. Tallentamista olisi hyvä tehdä jo aiemminkin.
- Talletetaan lopuksi kuva toiseen muotoon. Valitaan työkaluriviltä kohta **File** → **Export Graphs** ja **Open Dialog**. Nyt avautuvan ikkunan kohtaan **FileName(s)** nimetään tallennettava kuvaaja, kohdasta- **Path** painetaan oikealla näkyvää kuvaketta, jossa on kolme pistettä ja valitaan paikka, minne kuvaaja halutaan tallentaa.

Kohdasta Image Type valitaan tapa, jolla kuvaaja halutaan tallentaa esim. **Portable Document Format (*.pdf)**, lopuksi painetaan ok. Kun klikkaat OK, kuvaaja (esimerkiksi sovitus.pdf) tallentuu paikkaan, jonne sen äsken määritit tallennettavan.

- o Tulosta kuva ja laita se työn mukana palautettavien tehtävien liitteeksi.

Huomioita

Kuvateksti laitetaan kuvan yhteyteen, vaikka yleensä teksti on erillisenä rakenteena riippuen siitä, mihin kuva lopulta tulee (esim. LaTeX tai tekstinkäsittely). Normaalissa [työselostuksessa](#) kuvat numeroidaan ja niihin viitataan tekstissä ennen kuvan esiintymistä. Tästä työstä ei tarvitse tehdä täysimittaista selostusta, mutta sellainen vaaditaan jo kurssilla Fysp102. **Lukekaa ihmeessä [ohjeet](#)**, joilla MS Wordilla saa tehtyä siistiä jälkeä.

Vinkkejä fysiikan opiskeluun

Muutamia kokemuksen kautta hyväksi havaittuja juttuja liittyen fysiikan opiskeluun JYU:ssa.

Tarvittavat tietokoneohjelmat

- o **Datakuvaajien yms. piirto:** [Gnuplot](#) tai [Origin](#). Molemmilla pääsee tieteellisessä mielessä samaan, erinomaiseen lopputulokseen, mutta ohjelmat ovat erilaisia käyttää. Myös [Excel](#) hyväksytään.
- o **Skemaattisten kuvien piirto:** [Inkscape](#). Ilmainen ja myös fysiikan laitoksen koneilla.
- o **Kuvien muokkaaminen:** [GIMP](#). Samat kuin edelliselle.
- o Varsinainen selkkari eli **tekstit ja kaavat:** MS Office, jonka käyttöön on [ohjeet](#) ja halutessaan sen voi kotikoneelle [ostaa Jyu:n kautta](#) verraten edullisesti (vastaava kaupallinen versio noin 500 €). Jos ei tykkää tekstinkäsittelystä ja haluaa kirjoittaa merkkaukoodia, niin voi kokeilla [LaTeXia](#). Kotikoneella löytyy toimiva [asennusohje](#) ja lisäinfoa saa vaikkapa Perttu Luukon kirjoittamasta [oppimateriaalista](#). *Huomaa korkea oppimiskynnys!*
- o Opettele [näppäinkomennot](#), säästät hullusti aikaa ja koneella olo on mukavampaa.

Yleistä

- **Fysiikan opiskelussa ja tutkimuksessa on hyvä osata jonkin verran tietotekniikkaa** ja esimerkiksi ohjelmointia (fortran, matlab, java, c, c++, ...), kannattaa opetella kurssien ohella myös itsenäisesti, jos tutkimustyö kiinnostaa.
- **Demoja kannattaa tehdä porukalla**, jos ei ole porukkaa paikalla niin menee *fys 4:*ään. Siellä on yleensä aina joku ja vaikka ei olisi samalta kurssilta niin silti voi kysyä vinkkejä tehtäviin. *Pitää uskaltaa kysyä, jos tarvitsee apua!*
- **Kaikkia kirjoja ei kannata ostaa kotiin**. Tarvittavilta osin löytyy materiaalia *Ylistön kirjastosta* ja *fys4:*stä, tosin jälkimmäisestä ei saa viedä kirjoja pois.

Oppilaslaboratorio

- **Perusasiat pitää saada "selkärankaan" alussa** ilman kunnollista ymmärrystä nopeasti, jotta niitä voidaan heti käyttää. Ymmärrys tulee ajan kautta. Alussa riittää muistaa kaavat tai tietää, mistä ne saa selville.
- **Oppilaslaboratoriosta löytyy ohjeita tietokoneohjelmien käyttöön** (mm. Capstone, origin, excel, ...) ja paremmin nämä on indeksoitu [työosaston sivuilla](#). Opettelu on pitkälti *oman kiinnostuksen* varassa, ohjelmia ei opeteta kurssimuotoisesti juuri ollenkaan. Näihin asioihin liittyen *kysyä saa ja pitää*, jos haluaa lisätietoa sitä ei oletusarvoisesti tulla tarjoamaan (vrt. lukiossa ja vastaavissa oppilaitoksissa tietoa "syötetään" opiskelijoille). Tässä kuitenkin ajatellaan, että *opiskelija on jo itsenäisesti tutustunut asiaan*, mutta homma ei silti jostakin kumman syystä toimi halutulla tavalla.
- **Tekemällä oppii**, kysymällä säästää paljon aikaa.